

ПРОУЧВАНЕ ДИНАМИКАТА В ИЗМЕНЕНИЕТО НА ЖИВАТА МАСА И ПЛОДОВИТОСТТА ПРИ ОВЦЕ ОТ ТРАКИЙСКАТА ТЪНКОРУННА ПОРОДА

Петя Славова, Иван Димитров, Стайка Лалева
Земеделски институт – Стара Загора- 6000, България
pkslavova@abv.bg; iv.dimitrov@dir.bg; stalajj@abv.bg

RESEARCHING DYNAMICS OF CHANGE IN LIVE WEIGHT AND FERTILITY IN SHEEP OF TRACIAN MERINO BREED

Petya Slavova, Ivan Dimitrov, Staika Laleva
Agricultural institute – Stara Zagora – 6000, Bulgaria
pkslavova@abv.bg; iv.dimitrov@dir.bg; stalajj@abv.bg

ABSTRACT

The aim of this study is to examine dynamics of the change in live weight and fertility in sheep of the Thracian merino breed.

Object of the study are the sheep from the Thracian merino breed flock, born and raised in the Agricultural institute - Stara Zagora during the period from 2006 to 2014. The study included a total of 230 animals monitored for their performance according to the instructions adopted by the Association of merino sheep breeding in Bulgaria. Breeding traits as live weight from birth to 5.5 years and fertility from I-st to IV-th lambing were examined. The research was conducted by the year of birth.

Data were processed statistically by ANOVA.

As a result of this study and analysis of results obtained, we can make the following conclusions:

Year of birth influences the live weight of sheep from Thracian merino breed, which is more significant up to 30 days of age, after which manifests more clearly the effect of the marketing year. The most significant and with a high degree of authenticity are the differences between individual years of birth regarding live weight indicator from 70 days to 2.5 years.

Fertility is lowest at the first lambing and tends to increase and remain constant at the following ages. The amendment is not in one direction and the established differences by ages and years are not mathematically proven.

Key words: *sheep, live weight, fertility*

Тънкорунните породи овце винаги са били обект на проучване в процеса на тяхното създаване и развъждане. Независимо от изключително голямото редуциране на поголовието, дължащо се на променените икономически условия и конюнктурата на пазара, те притежават ценни качества, плод на дългогодишен интелектуален труд, което изисква тяхното съхранение като генетичен ресурс. От 2013г. се извършва субсидиране от европейските фондове на всички стопани, отглеждащи тънкорунни животни.

Селекцията при Тракийската тънкорунна порода преминава през отделни етапи с използването на различни методи за усъвършенстване на ценните й качества, поддържане на тип и продуктивност, отговарящи на изискванията и съответстващи на настъпилите изменения в относителното значение и икономическата тежест на продуктите от овцевъдството.

Едни от основните продуктивни признаци, по които се води селекция и които имат най-съществено икономическо значение са плодовитостта и живото тегло. Получените, опазени и реализирани агнета осигуряват около 60-80% от приходите в овцевъдството в зависимост от продуктивното направление. Живото тегло е важен показател за хармоничното развитие и

физиологичния статус на животните, определящ способността им за достигане определено ниво на продуктивност.

През последните години изследване на фенотипната и генотипна характеристика на селекционните признаци при Асканийската и Кавказката порода провеждат **Стайкова и сътр. (2010, 2013)**, **Илиев (2005)** при Карнобатската тънкорунна порода, а **Димитров (2006)** и **Славов (2007)** при шуменския и добруджанския тип на Североизточнобългарската тънкорунна порода. Всички посочени автори установяват високодостоверен ефект на годината на раждане върху живото тегло и плодовитостта на овцете.

В предишни наши проучвания при породата, са отразени резултатите от анализа на продуктивните признаци живо тегло и плодовитост и влиянието на различни фактори върху тях (**Славова, 2000; Панайотов и сътр., 2002; Лалева и сътр., 2006; Славова и сътр., 2008**).

Посочените по-горе обстоятелства правят изключително актуален въпроса за адекватно управление на генетичните изменения в тънкорунната популацията овце чрез изграждането на правилна развъдна стратегия. Това поражда необходимостта от перманентно изследване и анализ на продуктивните признаци на съществуващите племенни стада.

Целта на настоящото проучване е да се проучи динамиката в изменението на живото тегло и плодовитостта при овце от Тракийската тънкорунна порода.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Обект на проучване са овцете от стадото на Тракийската тънкорунна порода, родени и отглеждани в ЗИ – Стара Загора през периода 2006-2014г. В изследването са включени общо 230 животни, на които са проведени контроли на продуктивността съгласно инструкцията, приета от Асоциацията за отглеждане на тънкорунни овце в България. Проучени са селекционните признаци живо тегло от раждане до 5,5 години и плодовитост от I-во до IV-то агнене. Изследването е направено по години на раждане.

Данните са обработени статистически чрез ANOVA. Изчислени са средни стойности и средна грешка на анализирания признаци при животни от различни възрасти. Приложен е метода “One way ANOVA” с последващо определяне на степента на достоверност „Post hoc comparison of mean”. Използвана е програмата STATISTIKA.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Живото тегло на младите разплодни животни до 9-месечна възраст по години на раждане е представено в таблица 1. Най-ниска е стойността на признака при раждане за агнетата, родени през 2011г. – 3,147 kg, а най-висока за родените през 2012 г. – 4,016 kg, която съществено превишава отчетената при животните за всички останали години. Установени са математически доказани разлики, макар и с различна степен на достоверност /табл. 1а/. На следващите възрасти – 10 и 30 дни се запазва тази последователност в нивото на анализирания показател за годините от проучвания период. Констатира се известна тенденция родените с най-високо живо тегло агнета /2012г/ да имат най-интензивен растеж до 30-дневна възраст, а родените с най-ниско живо тегло /2011г/ - най-слаб растеж, което вероятно се дължи на влиянието на годината на раждане. Разликите между средните стойности на признака на 10 дни и 30 дни от животните с най-високо и най-ниско тегло са съответно 1,076 kg и 3,514 kg. Установена е достоверност на разликите в стойността на признака на 10-дневна възраст между родените агнета през 2011 и 2008 г. / $p < 0.01$ / и между 2011г. от една страна и 2012 и 2010 г. от друга / $p < 0.05$ /.

Живото тегло на животните на 70 дни е най-високо за родените през 2013г. – 24,00 kg, а най-ниско – отново за тези от 2011г. Различията в стойността на признака между годините са с ниво на достоверност от $p < 0.05$ до $p < 0.01$ /табл. 1а/. Живото тегло при отбиване е най-

ниско отново за родените през 2011г., а най-високо за тези през 2009 г. – 28,806 kg, а разликите между годините на раждане са по-ясно изразени.

Славов (2007) в свое проучване при агнета от добруджанския тип на Североизточнобългарската тънкорунна порода посочва малко по-високи стойности на живото тегло при отбиване от получените при нашето изследване.

След тази възраст, израстването на животните не е еднопосочно. Най-високо живо тегло на 6 месеца имат овцете, родени през 2012г – 45,211 kg, а изменението на признака спрямо предходната възраст е най-съществено за родените през 2011г. - 20,787 kg, които на 9 месеца са с най-високо живо тегло. Установените разлики за последните три анализирани възрасти между отделните години в голяма степен са математически доказани с различна степен на достоверност /табл. 1а/.

Резултатите, получени при нашето проучване за нивото на признака на 9 месеца са по-високи от посочените от **Стайкова и сътр. (2010)** при Асканийската порода овце.

Живото тегло на овцете от Тракийската тънокрунна порода, включени в основно стадо е отразено на таблица 2. Най-високо е то на 1,5г. при животните, родени през 2010г – 55,170kg, а най-ниско на родените през 2009г. – 48,323kg, като нивото на анализирания показател за останалите години заема междинно положение. На 2,5-годишна възраст отново най-високо е живото тегло на овцете, родени през 2010г.

Близки до установените от нас стойности на живото тегло на 2,5 г. посочва **Димитров (2006)** при овце от шуменския тип на СИБТ, а **Славов (2007)** в свое проучване при овце от добруджанския тип на СИБТ отчита по-високо ниво на признака на 1,5 и 2,5 годишна възраст.

Овцете на 4,5 и 5,5 г. при проведеното изследване имат по-висока стойност на признака живо тегло от предходните възрасти с малки изключения за отделни години. Разликите в средните стойности са най-съществени на 1,5 и 2,5 г и са с различна степен на достоверност (таблица 2а).

Анализирайки получените резултати, се установи, че съществуват математически доказани разлики за признака живо тегло на различни възрасти и по години на раждане, но най-съществени, по-ясно изразени и с по-високо ниво на достоверност са те след 70 дни до 2,5 г. на животните. В очертаната тенденция за изменение стойността на признака от раждане до 30-дневна възраст вероятно се проявява ефекта на годината на раждане, но нееднопосочното му изменение след тази възраст е показател и за силното влияние на стопанската година, през която животните са продуцирали.

По-различни резултати получават **Стайкова и сътр. (2010, 2013)** при овце от Асканийската и Кавказката породи, а именно, че годината на раждане оказва високодостоверно влияние върху фенотипната изява на признака живо тегло на всички възрасти.

На табл. 3 са представени резултатите за плодовитостта на овцете през проучвания период. Общо взето броят на родените агнета от овца-майка е най-нисък при първото агнене – в границите от 1,000 /родени 2010 и 2011/ до 1,250 /родени 2008/. При следващите агнения, с увеличаването на възрастта на животните, стойността на признака като обща тенденция нараства или се запазва.

Димитров (2006) установява по-висока средна плодовитост на 2,5 г. в сравнение с 3,5 г – съответно 1,229 и 1,180 при овце от СИБТ – шуменски тип.

Анализът на данните не дава основание да се посочи някакво осезателно влияние на годината на раждане върху нивото на селекционния признак. Изменението му е нееднопосочно и установените различия в средните стойности не са математически доказани, с изключение на разликата между родените през 2007г. и 2009 г. животни на четвърто агнене /табл. 3а/.

Противоположна тенденция на изказаната от нас установяват **Стайкова и сътр. (2013)**, а именно че годината на раждане оказва високодостоверен ефект върху фенотипната проява на признака плодовитост при овце от Кавказката порода.

В резултат на проведеното проучване и анализа на получените резултати, могат да се направят следните изводи:

Годината на раждане оказва влияние върху живото тегло при овцете от Тракийска тънкорунна порода, което е по-съществено до 30-дневна възраст, след която се проявява по-отчетливо и ефекта на стопанската година, в която са продуцирали животните. Най-значителни и с висока степен на достоверност са различията между отделните години на раждане при показателите живо тегло от 70 дни до 2,5-годишна възраст.

Плодовитостта е най-ниска на първо агнене и бележи тенденция на увеличение и задържане при следващите възрасти. Изменението е нееднопосочно, а установените разлики по възрасти и години не са математически доказани.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Димитров, Д., 2006.** Тегловно развитие и биологична плодовитост на овце от Североизточнобългарска тънкорунна порода – Шуменски тип, Животновъдни науки, 1, 13-17
2. **Илиев, М., 2005.** Проучване на възможностите за повишаване на плодовитостта при овце от Карнобатска тънкорунна порода, Животновъдни науки, 6, 3-6
3. **Лалева, Ст., П. Славова, Й. Попова, Ж. Кръстанов. 2006.** Проучване на плодовитостта и живата маса при агнета Мутон Шароле, Ил дьо франс, Тракийска тънкорунна порода и нейни кръстоски, Сб. Международна научна конференция “Стара Загора 2006”, том II, Ветеринарна медицина. Животновъдство, 384-387
4. **Панайотов, Д., Ив.Ценков, П.Славова, М.Илиев. 2002.** Фенотипна и генотипна характеристика на основните продуктивни признаци при тънкорунни овце от племенните стада в Южна България. I.Фенотипна характеристика, Животновъдни науки, 6, 16-19
5. **Славов, Р., 2007.** Възможности за усъвършенстване на овце от Североизточнобългарската тънкорунна порода – добруджански тип, Дисертация за дсн, Стара Загора
6. **Славова, П., 2000.** Проучване върху изменчивостта на селекционните признаци при овце от Тракийската тънкорунна порода и възможностите за усъвършенстването им чрез кръстосване с кочове Австралийски мернос, Дисертация, Стара Загора
7. **Славова, П., Ж. Кръстанов, Ст. Лалева, Т. Ангелова. 2008.** Влияние на генетични, биологични и средови фактори върху изменението на живото тегло при овце от Тракийската тънкорунна порода, Животновъдни науки, 4, 114-119
8. **Стайкова, Г., Н. Станчева, 2010.** Фенотипна и генотипна характеристика на основните продуктивни признаци при Асканийската порода овце, Животновъдни науки, 5, 16-21
9. **Стайкова, Г., Н. Станчева, 2013.** Ефект на различни източници на специфичен вариант върху признаците живо тегло и плодовитост при овце от Кавказката порода, Agricultural Science, vol.V, № 13, 43-50

Таблица 1. Живо тегло от раждане до 9-месечна възраст
Table 1. Live weight from birth to 9 months old

Година на ражд. Year of birth	Живо тегло, kg / live weight, kg													
	при раждане at birth		на 10 дни in 10 days		на 30 дни in 30 days		на 70 дни in 70 days		при отбиване at weaning		на 6 месеца in 6 months		на 9 месеца in 9 months	
	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx
2006 /5/	48	3,543±0,096	-	-	-	-	-	-	48	23,114±0,544	-	-	48	42,375±0,600
2007 /6/	40	3,385±0,103	-	-	-	-	-	-	40	28,495±0,914	-	-	40	40,500±0,762
2008 /7/	56	3,404±0,070	56	7,132±0,116	56	11,688±0,216	56	19,643±0,285	56	25,250±0,525	56	33,196±0,265	55	42,382±0,363
2009 /8/	31	3,384±0,126	31	6,732±0,251	31	10,981±0,436	31	21,284±0,674	31	28,806±0,345	31	37,581±0,773	31	43,323±0,580
2010 /1/	12	3,430±0,130	12	7,170±0,180	12	12,020±0,640	12	19,580±0,730	12	21,710±0,690	12	38,670±0,880	12	47,170±1,110
2011 /2/	15	3,147±0,102	15	6,113±0,317	15	10,833±0,595	15	17,200±0,554	15	21,280±0,686	15	42,067±1,075	15	49,867±0,894
2012 /3/	19	4,016±0,219	19	7,189±0,374	19	14,347±0,479	19	20,974±0,714	19	24,921±0,561	19	45,211±0,728	19	48,053±1,041
2013 /4/	9	3,356±0,156	9	6,333±0,537	9	11,433±0,762	9	24,000±0,333	9	24,000±0,333	9	33,000±1,599	9	40,444±1,345

Таблица 1а. Степен на достоверност на разликите в живото тегло до 9-месечна възраст
Table 1a. Confidence of differences in bodyweight to 9 months old

Показатели Traits	P<0.001	P<0.01	P<0.05
Ж.тегло при раждане Live weight at birth	2/3;3/6;3/7;3/8;	3/5;	1/3;2/5;3/4;
Ж.тегло на 10 дни Live weight in 10 days		2/7;	1/2;2/3;
Ж. тегло на 30 дни Live weight in 30 days	2/3;3/4;3/7;3/8;	1/3;	
Ж. тегло на 70 дни Live weight in 70 days	1/4;2/3;2/4;2/8;4/7;	2/7;3/4;4/8;7/8;	1/2;
Ж. тегло при отбиване Live weight at weaning	1/6;1/8;2/6;2/7;2/8;5/6;5/8;3/6;3/8;4/8;6/7;7/8;	1/7;2/3;4/6;5/7;	1/3;
Ж. тегло на 6 месеца Live weight in 6 months	1/2;1/3;1/4;1/7;2/4;2/7;2/8;3/4;3/7;3/8;7/8;	2/3;4/8;	
Ж. тегло на 9 месеца Live weight in 9 months	1/4;1/5;1/6;1/7;2/4;2/7;2/8;3/4;3/5;3/6;3/7;3/8;	1/8;6/8	4/8;5/6;6/7;

Таблица 2. Живо тегло на овците от 1,5 до 5,5 години

Table 2. Live weight in sheep from 1,5 to 5,5 years

Година на ражд. Year of birth	Живо тегло, kg / live weight, kg									
	на 1,5 год. in 1,5 years		на 2,5 год. in 2,5 years		на 3,5 год. in 3,5 years		на 4,5 год. in 4,5 years		на 5,5 год. in 5,5 years	
	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx
2006 /5/	48	48,604±0,797	46	55,760±1,064	40	59,525±1,175	36	59,222±1,291	31	68,290±1,489
2007 /6/	40	49,950±0,775	40	57,450±0,928	37	60,945±1,092	31	68,000±1,536	29	69,137±1,607
2008 /7/	54	52,043±0,569	47	55,638±0,684	42	64,905±1,063	37	65,189±0,965	31	62,548±1,248
2009 /8/	31	48,323±0,913	29	59,483±1,444	27	63,444±1,340	23	63,130±1,319	21	65,190±1,309
2010 /1/	12	55,170±1,220	10	62,400±1,100	8	59,750±2,630	5	65,400±3,660		
2011 /2/	12	53,417±1,667	12	55,250±1,693	12	61,750±1,533	-	-	-	-
2012 /3/	19	53,000±1,087	18	61,500±1,358	-	-	-	-	-	-
2013 /4/	9	54,556±1,435	-	-	-	-	-	-	-	-

Таблица 2а. Степен на достоверност на разликите в живото тегло от 1,5 до 5,5 г.

Table 2a. Confidence of differences in live weight from 1.5 to 5.5

Показатели Traits	P<0.001	P<0.01	P<0.05
Ж. тегло на 1,5 година Live weight in 1,5 years	1/5;1/8;4/5;4/8;5/7;7/8;	1/6;2/5;2/8;3/5;3/8;	1/7;2/6;3/6;4/6;6/7;
Ж. тегло на 2,5 години Live weight in 2,5 years	3/7;	1/2;1/5;1/7;2/3;3/5;7/8;	1/6;2/8;3/6;5/8;
Ж. тегло на 3.5 години Live weight in 3,5 years	5/7;		1/7(0.055);5/8;6/7
Ж. тегло на 4,5 години Live weight in 4,5 years	5/6; 5/7;		5/8;6/8;
Ж. тегло на 5,5 години Live weight in 5,5 years		5/7;6/7;	

Таблица 3. Плодовитост на овците
Table 3. Fertility in sheep

Година на ражд. Year of birth	Плодовитост / Fertility							
	на I-во агнене of I-st lambing		на II-ро агнене of II-nd lambing		на III-то агнене of III-it lambing		на IV-то агнене of IV-th lambing	
	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx	n	x ± Sx
2006 /5/	39	1,153±0,058	35	1,400±0,110	29	1,379±0,104	31	1,419±0,101
2007 /6/	28	1,214±0,078	31	1,419±3,186	30	1,433±0,114	27	1,259±0,085
2008 /7/	32	1,250±0,090	37	1,216±0,069	34	1,529±0,097	31	1,419±0,090
2009 /8/	23	1,174±0,081	25	1,160±0,075	20	1,450±0,114	20	1,600±0,134
2010 /1/	8	1,000±0,000	6	1,500±0,220	5	1,400±0,240	-	-
2011 /2/	10	1,000±0,000	12	1,250±0,131	4	1,250±0,250	-	-
2012 /3/	16	1,125±0,085	2	2,000±0,000	-	-	-	-

Таблица 3а. Степен на достоверност на разликите в пловодитостта
Table 3a. Confidence of differences in fertility

Показатели Traits	P<0.001	P<0.01	P<0.05
Плодовитост на I-во агнене Fertility of I-st lambing	N/S	N/S	N/S
Плодовитост на II-во агнене Fertility of II-st lambing	N/S	N/S	N/S
Плодовитост на III-во агнене Fertility of III-st lambing	N/S	N/S	N/S
Плодовитост на IV-то агнене Fertility of IV-st lambing			6/8;